

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkekre a szer-
Egészévre	8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztősegnek, az előfizetési pénzek szá-
Félévre	4 "	—	tari, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatának küldendők.

A szocialismus, mint betegség.

Irta: *Szilveszter Ferenc dr.*

A katolikus tudósok müncheni nagygyűlésén hangzott el *De Lapparent* hírneves párisi egyetemi tanárnak csaknem szent írásba illő kijelentése: „*frater a fratre adiutus, civilis firma*“. És fejtegette a keresztény szocializmust. Oda mutatott a társadalom nyílt sebére, megállapította a diagnózist, megnevezte az orvosságot is, midőn *Bourget*¹⁾ szavait idézve, ezeket mondá: „Egyénekre, úgy mint társadalmakra ez időszertin a *kereszténység* az egyetlen és szükséges feltétel ahhoz, hogy meggyógyuljanak és egészségesek maradjanak“.

Az igazság nem szorítkozik szűk mesgék határai közé. A sajtó szárnyain elröpül a szélrózsa minden irányába. A tudós tanár kijelentése is mintha eljutott volna hozzánk: mert én pirkadni látom a szeretet hajnalát. Az emberek, mit régen elfelejtettek, kezdik újramegérteni, hogy valamennyien egy Atyának vagyunk gyermekei: mindenki kezdi belátni, hogy „új eszmék kopogtatnak az idők kapuján és kérnek beboesáttatást.“²⁾ Ébredünk. Erre mutat legalább is társadalmi életünk rövid időn belül megváltozott képe. Az a lázas tevékenység, mely a szíveket uralja, fönnen hirdeti, hogy a beteg emberiség megunta kórágyát, hová az atheismus, pozitivismus, materialismus stb. döntötték, s a bevett orvosságnak, a kereszténységnek, jótékony hatását már is látja azon egyletek, szövethetek megalkításában, melyeknek létet a felebaráti szeretet adott. Gyógyulunk. Mindenki gyógyítója akar lenni beteg embertársainak; a festő esetjét, a szobrász vésőjét munkáltatja önzetlenül; a tudós, a művész felolvasásokat, jótékonycélu estéket rendez; a szegény megkuporgatott garasát, a gazdag vagyona fölöslegét adja szeretet-

alamizsnának, vagy ha már mindenből kifogyott, *Turgenyeff* költővel legalább megszorítja azt a beteg kezét, melyet az utszéli koldus, alamizsnát várva, nyújt feléje. Egy-egy megváltó szerep mindenkinek! Ez a keresztény szocialismus: *Plato* megálmodott köztársasága.

Két oldala van azonban az éremnek. Láttuk az egyiket, hadd nézzük, milyen a másik. Szocialismus annak is a neve, de nem ott születet a Golgotán, a kereszt tövében, nem is a szeretet tejével táplálkozik; vér kell annak, ártatlanul kiontott emberi vér. Mint annyi bajt, úgy ezt is a nagy francia forradalom büneül rójuk fel.

Mit *Voltaire* encyklopedista társaival Istenről, vallás-, társadalomról összeírt, *Rousseau* kikovácsolt, az pyrodinamitként hányt Európaszerte azt az egészségtelen anyagot, mely XIV. *Lajos* korától nagy *Napoleonig* társadalmi téren felhalmozódva, királyi vérben akart megifjodni.

Aztán jöttek a *Saint Simonok Proudhonnal, Fourierrel*; nyomukban a német *Stirner Miksák Babellel*. Ügyes császárvágással kimetszették Istent az ész és szív talajából. Lombtárba dobták, a ki mindent alkotott. Vallás, haza nevetséges fogalomná törpültek. A családi élet békóvá, az erkölcsi rend bilincsesé változott, mit össze kell törni, mert gyönyör, izgalom az élet, mely nem tűr rabszolgaként láncokat! A társadalmat ki akarják emelni sarkaiból, hogy oda dobják az anarchia, a nihilizmus elé; a magánvagyon felosztani, mert a privát tulajdon amúgy is lopás. — Nem ismeritek a 19-ik század ez ordító oroszlánját? Homlokán a neve: radikális szocialismus. Vértürdő támad, a hol megjelenik. Ott bombát dob a haladó kocs alá, itt finom hegyes tört szúr a királyi szívbe, ott *Carnot*, itt *Umberto* haldoklik. Halálhörgésükbe belevegyl a gyilkosok daemoni kacaja s pokoli gyönyör

1.) Essais de psychologie contemporaine előszava.

2.) Prohászka.

rajzolódik szájuk szögletén, valányszor koronás főt küldenek a másvilágra. Örülésig menő gyűlöletükben *Diderot* mondását akarják megvalósítani, a ki papot és királyt emennek gyomrából készült kötéllel óhajtott megfojtani. Mióta pedig elhangzottak *Bakunin* szavai, még a gyöngéd női szívek is fogékonyabbak lettek a radikális szocializmus iránt. A nihilista hölgy azonban nem elvadult petroleur, hanem finoman képzett szocialionias alak.

Végig tanulmányozta a gymnasiumot, látogatta az egyetemet. Azóta szabad gondolkozó egész valójában a minő csak egy vallás nélküli nő lehet. Férfiás, forgatja a revolvért, játszik a tőrrel; bátrabb a férfinál. Ott hagyja családját, csakhogy teljesen a *nihil* eszméjének adhassa magát. Kész elárulni atyját, — s ha férjhez megy, nem azért teszi, hogy feleség és anya, legyen, hanem, hogy a szülői gyámkodás alól kiszabadulva, a nihilizmus mondhatta őt magáénak.

Igazán van *Vinterer* abbénak, mikor a nihilista hősnék ezen szavakat adja szájába: „Tudjátok meg, hogy mi félelmetesen hatalmasok vagyunk. Nem csak azok a miénk, a kik gyilkolnak és gyújtogatnak . . . A tanító, a ki az iskolában gyermekei előtt nevéssé teszi az Istent, a miénk; az ügyvéd, a ki a törvényszék előtt kitartással védi a gyilkost, a miénk. A tanulók, kik zendülés csinálásban találják kedvüket, az esküdttörvényszék, mely fölmenti a bűnöst, mind a mi szolgálatunkban áll“.

Ki fejt meg az emberi természet e beteges elfajulását? Önmagunkban a hiba. Nem vádolom én a királygyilkosokat, hiszen ők lázbetegsége. Vádolom a társadalmat, a mely kezökbe nyomta a gyilkot. A vénnél, istentelen társadalom korhadt fájának csak ilyen gyümölcsei lehetnek.

Uj alapokra hát! *A dehonizált Isten megrabolt jogait követeli.* Ne késsünk a visszafizetéssel, mert a késés minden perce egy-egy véresszájú demagogot szül, a ki szűnös-szüntelen ezt hangoztatja: „Oh nép, tekints magadra és lásd nyomorúságodat! Az a birtok a te nyomorod, — az a kormány, az a te szolgaságod, ez a társadalom, ez minden bajod okozója.“ — És a nép fölött elvonuló tompa moraj hirtelen egy izgatott kiáltásban tör ki: „Legyen! Azt a birtokot el fogjuk venni, azt a kormányt el fogjuk törölni, ezt a nyomorult társadalmat fenekestül fogjuk kiforgatni.“¹⁾

Az Isten nélküli társadalom, hajó árboec nélkül; mint ezzel a tengerek neki vadult hullámai, úgy játszanak a fejtelten társadalommal is az állatember sze-

zélyei. Itt valosul *Leorux Péter*, híres szocialista egyik munkásának okoskodása: „Egykor volt Isten az égben, volt mennyország, melyet megnyerni, — pokol, melytől félni lehetett. Volt család, volt társadalm. Mindezt elvesztettem. Nincs többé mennyország, nincs többé egyház. Ti kiöltétek belőlünk a hitet, elvettétek az eget, adiótok ide hát a földet. Ki akarom venni részemem a földből. Ti szerintetek minden csak arany és ganaj, követelem részemem ez aranyból és ganajból“²⁾

Szomorú resonantiája ez a Szent Irás ama mondásának: *dixit insipiens in corde suo: non est Deus.* Nincs Isten; de kik előtt? *dixit insipiens*, tehát az örültek, a radikalisták, a nihil szócsövei nem találják meg Istent; pedig már-már foszlányaira tépték a felleges eget, *Atlasz* vállairól lehengerítették a földet, trónokat forgattak föl. De *non est pax impiis.* A béke Istene nem lakhatik az istentelennel. Ők érzik ezt, mégis harcolnak. *Gigászok* titáni harcát látom ez örült játékokban ismétlődni, és a sikertelen küzdelem csak fokozza dühös kitörésük erejét, s pillanatra szenvedélyük akkor ha elül, mikor vad haragjuk királyi vérben kéjeleg.

Francia, Angol, Német-, Olaszország, hogy ne említsem a nagy Oroszbirodalmat, a radikális szocializmus polypkarjai között nyöszörög. Betegsége ez országok valamenyien, s hogy meggyógyuljanak, nem a váláshoz, hanem a már élvezett szekularizáció pilulákhoz folyamodnak. *Quo usque tandem?* És teremnek, termik ez országok az istentelennel, az anarchistákkal. A parlamentek az egyházi, a szocialisták a világi vagyont szeretnék egyelőre megkaparítani. A kölesönösség elve ez. Magyarország pedig ez elveket, mint valami uraságoktól levetett kabátokat szorongatja.

Vajjon a 20-dik század megtogja-e gyógyíthatni a szocialis betegeket? Nagy kérdés. Még az a sok jótékony egyesület is, mely a betegség élet akarja tompítani, könnyen válhatik naplopók barlangjává; azért a keresztény charitás minden egyes faktorának szeretném oda dörögni: *estote sapientes!*

~~~~~

A „binandi facultas“-ról.

(Folytatás.)

Leggyakrabban az oly lelkészek bírnak binandi facultással, a kiknek két plebániát kell ellátniok, vagy a hívek a nagy távolság miatt két külön templomba járnak szentmisét hallgatni. „Bis eodem die Missae Sacrificium offerre — mondja XIV. Benedek¹⁾ *unanimiti consensu permittitur Sacer-*

2.) Cantu: Az utolsó 30 év története. 317. l.

1.) Const. „Declarasti.“

1.) P. Felix: Der Socialismus und die Gesellschaft.

doti, qui duas Parochias obtinet vel duas Populos adeo seiunctos, ut alter ipsorum Parochia celebranti per dies festos adesse nullo modo possit ob locorum maximam distantiam; tunc enim absque ulla dubitatione licere existant Rectori, cum Festi dies incidunt, bis sacrum conficere.²⁾ Hogy mily távolságra kell a két templomnak egymástól lennie, az nincs meghatározva. Sokat határoz itt a vidék, a közlekedési nehézségek stb. melyek megítélése a püspök belátására van bízva. A hívek jórésze lakhatik a templomtól oly távol, hogy a rendes plebánia misére nem jelenhetik meg, avagy lehet maga a templom is oly kicsiny, hogy nem képes a híveket mind befogadni.³⁾ mindezek elegendő okot szolgáltatnak arra, hogy az illető lelkész részére a binandi facultas megadassék.

In causa Nivernen a Congr. elé a következő kérdések tétettek: „Potestne Eppas iure proprio licentiam concedere uni Sacerdoti secundam Missam diebus Dominicis aut festis de praecepto celebrandi: 1-o in Oratoriis seu Capellis quae a S. Sede vel vi Indultu ab eo concessi fuerunt approbata, quando propter distantiam a parochiali Ecclesia ista secunda missa proficere potest voto parochianorum qui aliter Missam non audirent vel saltem difficillime; 2-o in duabus Ecclesiis in eadem Parochia existentibus quando pro utraque deservienda unus adest Sacerdos et tamen non sine detrimento religionis Missa in una tantum celebratur; 3-o in eadem ecclesia quando aliter pars sat notabilis Parochianorum Missam non audiret: 4-o quando valde utilis est, sin autem necessaria ista secunda Missa ut communicari a fidelibus cum majori facilitate et aedificatione frequentius possit? A C. C. e kérdésekre 1879. március 8-án következőleg válaszolt: „Posito quod Eppus iam facultatem obtinuerit a S. Sede concedere Sacerdotibus suae Diocesis indultum bis in die festo Sacrum litandi, erit suae prudentiae hac speciali facultate in casu necessitatis pro populi bono uti; si vero ejusmodi facultate ipse non sit instructus, eam impetrare poterit.“

Arra nézve, hogy a rendes vasár- és ünnepnapokon hány embernek az istentiszteletről való elmaradása képez elegendő jogalapot a binandi facultas megadására, *Berardi* i. m. 858. sz. a. ezeket írja: Si ageretur de triginta vel quadraginta personis, quae sine Missa remanere cogentur: tunc Leo XII. respondit, episcopum decernere posse juxta suam prudentiam, depositis omnibus anxietatibus et scrupulis: (Acta VI. 559.) Si autem ageretur solum de quindecim aut viginti personis, tunc S. C. S. O. (28. Jan. 1688.) censuit: Non licere. Sed hoc intelligendum, nisi specialis superadderentur circumstantiae (Acta I. c. 564.) Et sane durum mihi videretur, si perpetuo atque etiam in praecipuis solemnitatibus, ipsoque die Paschatis, viginti personae in parochia in absoluta impossibilitate audiendi Missam remanere cogentur.⁴⁾ — A hittérítőknak a legtöbbször joguk van még kevesebb hívő lelki javáért is a binandi facultással élni, kivált oly vidékeken, hol híveiket csak ritkán kereshetik fel.

Az eddigiekből önként következik, hogy nem élhet a pap e hatalommal, valahányszor ezt nem a hívek egy részének lelki szükséglete kívánja, hanem csak egyesek akarnak szent misét hallgatni. Így p. o. nem élhet a pap a binandi facult-

tással, ha egy fejedelem vagy a püspök megérkezik, ha a zarándokok utjából visszaérkeznek, ha egy házaspárt kell megáldani, vagy ha temetés alkalmával kellene misézni stb. — „Pariter interdicta est Missae iteratio, mondja a Propag. instr. Nr. 5.4), in eorum commodum, qui vellent praeeptum audiendi missam satisfacere in suis privatis capellis“ A limburgi ap. vicarius p. o. az 1842. évben azt írta Rómába, hogy az egyházmegyében szokásban van a főurak magán kápolnijában e binatio s Róma azt válaszolta, hogy lehető övátossággal e szokás megszűntetendő.⁵⁾ Így határozott a Cong. C. is az 1893. év április 29-én⁶⁾. Ugyanígy áll a dolog a jámbor társulatokra vonatkozólag is. Hogy annak tagjai misét hallgathassanak, az még nem képez elegendő okot a binandi facultas megadására,⁷⁾ mert mint emittettük, e kedvezmény csak azért adatik, hogy a hívek a kötelező ünnepken szent misét hallgathassanak, nem pedig, hogy az ily egyletek, jámbor társulatok az ők szabályaiknak megfelelőhessenek.

Püspökeink az 5 évi engedély (facultates quinquennales) alapján adhatnak csak engedélyt a kétszeri misézésre maga az engedély szövege is mutatja, hogy Róma mily ritkán s csak mily nagy szűkség esetén engedte ezt megadhatónak. Maga a szöveg így szól: „Nr. 15. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat, ita tamen, ut prima missa non sumpserit ablu-tionem: per unam horam ante auroram et aliam post meridiem, sine ministro: sub terra, in loco tamen decenti: etiamsi altare sit fractum, vel sine reliquiis Sanctorum; et praesentibus haereticis, schismaticis, infidelibus, et excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat vero, ne praedicta facultate, seu dispensatione celebrari bis in die aliter, quam ex gravissimis causis, et rarissime utatur, in quo graviter ipsius conscientia oneratur. Quod si hanc eandem facultatem alteri sacerdoti juxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi alieni, qui a sancta Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiae injungitur, ut paucis dumtaxat, iisque maturioros prudentiae ac zeli, qui a b s o l u t e necessarij sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, et ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet.“

Ez engedély alapján a püspök csak a kétszeri misézésre adhat engedélyt,⁸⁾ de három mise elmondására senkit fel nem hataralmazhat. „Id tamen — mondja a Propag. instr. Nr. 3 — debet intelligi . . . de venia celebrandi duas tantum Missas, quamvis graves concurrent causae, quae majorem numerum celebrare suaderent.“ Három misét a papnak csak karácsonkor⁹⁾ szabad végezni s a spanyolországi papok-

4.) Acta S. Sed. VI. 546.

5.) Archiv, i. h. 64 lap: Instr. de Propag. Nr. 5.

6.) Acta S. S. XXVI. p. 233.

7.) Lásd Acta S. S. XXIII. p. 116; XXVI. p. 480. — S. C. C.) in causa Ortonen. 29 Mart. 1890. (Journal de Droit Can. 1890. p. 202.)

8.) „Non concedi potest haec licentia ab Epopo generaliter quasi privilegium unius Sacerdotis, sed tamen in aliquo casu particulari necessitatis causa ab Epopo examinanda.“ S. C. C. 27. Jun. 1733. 25 Sept. 1854. V. 6. Pallattini, i. h. Nr. 11. 27.

9.) E 3 misét nagyon szépen értelmezi a Glossa ord. ad c. 3. X. 3. 41: „Celebrantur etiam tres Missae propter mysterium: quoniam per illas tres Missas representatur triplex status, sc. status ante legem, sub lege et status gratiae. Illa quae cantatur in nocte, representat statum illum, qui fuit ante legem, quando omnes erant in tenebris. Secunda quae dicitur in aurora, representat tempus sub lege, in quo iam incipiebat ex parte scire Christum, sed non plane, propter dicta leges et prophetarum, et ideo cantatur inter diem et noctem, et dicitur officium: Lux fulgebit hodie. — Tertia dicitur in die, per quam designatur tempus gratiae, sc. praesens, unde dicitur: Puer natus est etc. —

2.) L. De syn. dioec. L. VI. c. 8. Nr. 2; De sacr. Missae L. p. c. 3. Nr. 1.

3.) S. C. C. 15. Sept. 1888, 23. Jul. 1892, acta S. Sed. XXI. V. 547. XXV. p. 182.

nak. XIV. Benedek pápa 1748. („Quod expensis“) engedélyével halottak napján. Nagy ritka esetekben azonban egyes vidékeken a pápa megszokta engedni, hogy a papok 3 misét is mondhatnak. Ily bataimat nyertek p. o. 1879-ben 5 évre a mexikói püspökök.¹⁰⁾

Fontos kérdés az, hogy végszükség esetén, mikor már nincs idő a püspöktől az engedélyt kikérni, végezhet-e a pap két misét? Ha p. o. egész váratlanul a pap beteg lesz, lehet-e a püspöki engedélyt előlegesen vélelmezni? Az auct. tartományi zsinat (coll. conc. Lac. 4. 1195.) 1851-ben ily esetekben az egyházmegye papságának megegyezési kétszeri miséjét s *Neher* állítása szerint¹¹⁾ a rottenburgi egyházmegyében is az 1872. febr. 9-én kelt körrendelettel az esperek fel lettek hatalmazva a bírándi facultas megadására, mikor már nincs idő engedélyért a püspökhöz folyamodni, csak minden esetet utólagosan tartoznak a püspökök bejelenteni.

Legnehezebb itt annak a kérdésnek eldöntése, hogy ily rendkívüli szűkség esetén másodszer misézhet-e a pap, ha már az ablútiót magához vette, vagy ha azután reggelizett is? Erre vonatkozólag nem egyforma az írók véleménye. *Bucceroni* (Inst. theol. mor. T. II. tr. 4. Nr. 595.) „An sacerdos non jejunus celebrare possit, ut populus Missam audiat, et praecepto satisfaciat? — De hoc non conveniunt omnes theologi. Attamen sola ratio, curandi, ut populus missam audiat, non sufficit, juxta communem sententiam, ad celebrandum, jejunio violato, quia praestat, ut populus missa plevetur, quam ut sacerdos celebrat non jejunus. Sed facile accedit alia ratio gravis, sc. *scandali*, obmurmurationis, offensionis populi: hanc autem si facile impedire non possent, v. gr. monendo populum, quod ex aliquo casu sacerdos non est amplius jejunus, licita esset missae celebratio juxta vultos.“ — Gury. Casus 299. 300. D' Annibal 278; La-Croix 582 sq.

Genicot (Cap. 3. Nr. 240. V.) így vélekedik: „Qui sacrum iteraturus est. *omnino* prohibetur quominus ablutionem sumat; et si eas sumpserit, ob jejunium laesum, a Sacro iterando abstinere debet, licet populus propterea Sacro carere debeat. . . . Celebrare hecbit sacerdoti qui imprudens aliquid post mediam noctem sumpsit, si Missam, absque populi offensione, dicitur, sinister suspicionibus et similibus omittere nequit; quod saepe nostris temporibus ob pravas plurimarum dispositionem contra ordinem clericalem timendum erit. Non sufficit tamen sola ratio, quod populus die festiva Missa careret.“

Berardi Nr. 867: „Sed quid si ex inadvertentia purificationem sumpsisset et sic jejunium tregisset? — In hoc casu per se loquendo lex jejunii praecepto audiendi Missam praeponderat, ut in ipsa pluribus citata Benedicti XIV. constitutione incidenter innuitur. Dixi *per se loquendo*; si enim attenta populi expectantis multitudinē atque attentis etiam locis et temporibus aliisque circumstantiis, de nimis irrisionibus, sarcasmis, perturbationibus, scrupulis et incommodis (ad inquirendam aliam missam), maxime si de magna solemnitate ageretur; tunc Croix (De Euch. Nr. 572.) censet, quod fractio jejunii (saltem si esset occulta) non obstaret.“ Szóval abban a tudósok mind megegyeznek, hogy ily esetben a pap elvégezheti a második misét, ha a laesio jejunii titokban marad, vagy ha a mise

elhagyásából a nép közt nagy zaj vagy plane nagy *botrány* származnék. Azonban erre vonatkozólag nagyon helyesen jegyzi meg a „Havi Közlöny“ cikkírója (1898. 1235 lap), hogy az egyes szerzők mit értenek a botrány alatt, az egyéniségük és nemzetiségük szerint nagyon különbözők; a németek, belgák, kik józanabb, nyugodtabb néphez vannak szokva, mely papja iránt, ha már hosszabb időn át kifogástalannak találta életében, becsülésében megmarad akkor is, ha a pap egy neki megmagyarázott, egyházi elveken alapuló mulasztást követ el, — a bírándást tiltják. Szerintük minél jobb hírből áll a pap, minél nyugodtabban gondolkodik a nép, annál biztosabban lehet az esetet előtűtik megmagyarázni és őket mise nélkül hazaküldeni. Ezek tehát a bírándást meg nem engedik, mert szerintök a botrány elkerülhető. Egészen másképp ítélnék a nagy olasz moralisták, kik népük heves verével, könnyen gyanakvó természetével tisztában lévén, azt tartják, hogy a mise félbeszakítása és elhagyása a jejunium megszegése miatt mindig botrányt okoz „quia oritur diffamatio sacerdotis et irrisiones contra ordinem sacerdotalem.“

(Vége köv.)

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedgetei: *Kovács Gyúrfás.*

(Folytatás.)

C. Csicsókeresztur. A lap ítványok. E plebániához olyan alapok tartoznak, melyek részint az anyateplombhoz, — részint pedig a rettegi Fogarassy Mihály-féle templomhoz vannak kötve.

Az anyateplomhoz csatolva van csatolva az ugynevezett templom alap. Ez áll 1422 o. é. forintból, melyből 905 frt a „Deési Hitelbank-Részvénytársaságnál“ gyűmölésűzik, 547 frt pedig a „Bethleni Takarékpénztárban“ kamatozik. Ezen tőkenek évi kamatai a templom folyó szükségleteinek fedezésére szolgálnak. Keletkezéséről nincs semmitféle okmány. Lehetséges, hogy azon ingatlanok értékét képviseli, melyek mint templombirtokok a templommal együtt az ev. reformátusoktól vettek át és időközben pénzé tetettek. Mert jelenleg a templomnak ingatlan birtoka (földbirtok) nem lévén, lehet élni azon hiszemmel, hogy a restauráció alkalomával visszaperelt ingatlan földbirtokok idők tolytán pénzé tetettek.

Az anyateplomhoz csatolják továbbá a következő misealap ítványok.

1.) A Torma-féle. Ez 1114 frt 87 $\frac{1}{2}$ krból áll. A károlyfehérvári főtisztelendő káptalan kezeli. Erről az alapkezelőség azt jegyzi meg, hogy csak $\frac{1}{19}$ részben misealap¹⁾. Tényleg azonban az egész összeg miséalapként szerepel itt, melynek kamataiért következő szentmiséket végzik a lelkészek:

Május 12-én Torma Katalin lelkiüdvéért; május 13-án a Torma-család elhunyt tagjainak boldogságáért — és május 14-én ugyan ezen illusztris család élő tagjainak javáért.

A család melyik tagjától eredt ezen alap, erről a plebánia levéltárában nincs okmány. Valószínűséggel bir, hogy

1.) Andrásy István alapkezelő kanonok 1867. nov. 14-én kelt levele.

ezen alapot I. T. Miklós belső-szolnoki főispán és felesége Baranyai Kata, mint a plébánia restauratorai tették a XVIII. század első felében. Ezen feltevés mellett bizonyít a T o r m a *Katalinét* mondandó mise. Mert a genealogiai táblázaton csakis ezen egyetlen Katalin, ki nem volt más, mint I. T. Miklósné — fordul elé, ki szültelet Baranyai Kata volt.

2. A T a t r o s s i - a l a p. Ezt 1886. április 18-án Tatrossi Sándorné született Szebeni Károlina tette „évenként halála évfordulóján mondandó gyászmisére.“^{2.)} Ez összeg illetőnek halála után száll a misealapokra. Az alapítólevelet a püspöki hatóság 1886. évi 3964. sz. alatt azzal erősíti meg, hogy annak idején egy szent mise cum libera tartassék. A kamatokból a pap kap két frtot, a kántor 50 krt, a templom pénztár 50 krt.

3.) V i r á g T a m á s f é l e. Erről két alaplevél szól. Egyik kelt 1879. július 4-én. Ezerint Virág Tamás beszercei kereskedőnegyven frtot hagyományoz következő feltételek mellett: „1.) Mondassék (február 15. és május 1.) egy-egy olvasó szent mise a Virág-család elhunyt tagjaiért. 2.) Junius 15. és október 15-én egy-egy olvasó szent mise a Virág-család élő tagjaiért“. A főpásztori hatóság 2264—1889. VII. 14. szám és kelet alatt fogadta el ezen alapítványt.

A másik alapító levél még 1882. december 10-én kelt. Ezen okmány szerint szintén Virág Tamás a beszercei-, óradnai, szamosújvári alapítványain kívül a csicsó-keresztúri templomhoz is köt 300. o. é. frtot négy misére oly feltétel mellett, hogy „a csicsó-keresztúri róm. kath. templomnál levő pap minden évben lelkéért, édes apja Virág Ispák, édes anyja Tömlő Mária, Virág Mária — néhai Lukács Joáchimnéért és Virág Jakab lelkeiért külön-külön egy misét és requiemet — még pedig mindenkinek halála napján — kötelese megtartani. Alapító szándéka szerint ezen misék következő napokon mondatnak el: az alapító Virág Tamásért junius 8-án, Virág Ispák nevű apjéért augusztus 22-én, anyja Tömlő Máriaért aug. 6-án, Virág Máriaért július 17-én.— E mise alapítványt a főpásztori hatóság 1884. június 13-án fogadta el azon megjegyzéssel, hogy a papok „minden egyes misére eső kamatból az illető anya (és fiók) templom pénztárába egy forintot betenni, a sekrestyés-kántornak 80 kr. átadni kötelesegtüknek tartásak“.

Ezen plébániához tartozó alapítványok sorát bezárja az ugynevezett e g y h á z - a l a p. Forrását apró gyűjtögetések s azon szentmise-alapítványi kamatrészletek alkotják, melyek a főpásztori rendelkezésekhez képest egyes mise-alapok után vételeztettek be. Ezen alap jelenleg 147 frt.--

A Rettegi templomhoz kötött alapokul az előbbi közleményben — Retteg, mint filiánál — volt szó.—

Lelkési javadalmazás-ról a P á t r o n a t u s címnél részben már volt szó. Itt azt jegyzem meg, hogy a papfenntartására jelen időben következő jövedelmek szolgálnak:

Földtehermentesítési kötvény után . . .	372 frt.-- kr.
Vallásalaptól	80 frt -- kr.
Szentmise-alapok után	73 frt -- kr.

Összesen : 525 frt -- kr.

Eme készpénzjövedelemhez járul még 27 hold szántó-földek és kaszálóból álló tagosított birtok (Torma-féle Canonica portio.) Legfrissebb időben jólesően emelték a szegé-

2.) Közjegyzői okirat 1886 évi április 18-ról. 65 lüsz.

nyebb papok jövedelmeit az államsegélyek. Itt az idén 240 korona okozott örömet Dávid Sándor lelkésznek. — Papdotacióból a filiák semmivel sem járhatnak.

K á n t o r é s i s k o l a. „Eleitől fogva egyedül fizette a megyebeli kántort a Torma-familia 1790-ig, a midőn is az kántori fizetés az Halgatok között edgyaránt osztattot tel.“^{3.)} Ezen idézet tanúsítja nemcsak azt, hogy itt „eleitől“ — tehát a plébánia restaurálása idejétől volt kántor, hanem azt is, hogy az ő javadalmazása milyen irányokból történt. Jelenleg is a hívek tartják kántorukat pénzen és terményekben, melyeknek átlagösszege 143 frt! Szegény ember vízzel főz. Dotációját uraságoktól levett ruhák is képezik.—

A kántori javadalmazás emelésére Tatrossy Sándorné, született Szebeni Károlina 1886 évi április 28-án ily ajándékozást, illetve rendelkezést tesz: „a csicsó-keresztúri catholica egyház kántori alapja javára, illetve a kántori javadalom gyarapítására alapítványul és halálom esetére ezennel (900) kilencszáz osztrák értékű forintot készpénzben ajándékozok oly módon, hogy ezen 900 azaz kilencszáz forintnak kamatait a mindenkori csicsó-keresztúri római catholica egyház kántora élvezze s azon időközben, amikor a kántori állás üresedésben leend, a kamatok a 900 forint tőkéhez csatoltassanak. Kivánságom egyuttal, hogy halálom esetére én a csicsó-keresztúri római catholica egyház cintermében temetessem el s a sírhely ottan illetve ott, hol gyermekeim nyugszanak, ingyen adassék s a kántor kö t e l e s s é g e leend a plébános ellenőrzése mellett a sírhelyemet gondozni és a mikor szükséges felhantolni.“ Ez a kántornak jövendő javadalmazását képezi — életben levén hagyományozó urnó.^{4.)}

Időnként harangozást s másféle mesterséget folytató fogadott kántor tanítgatótt is. Fizetése volt a sabbatháré, vagyis egy eső törökbuza, vagy tojás, mit a gyermekek hetenként — rendszeren szombatban — szoktak vinni. Tanítványainak nagyobb része a filiákban volt s ezek az ott levő rendszeren ev. ref. iskolát keresték tel. Az újabb idő óta állami iskolába járnak^{5.)}. Az állami iskola Csicsó-Keresztúron 1896—97 évvel nyílt meg. A millennaris iskolák közé tartozik.— Egyébiránt, megjegyezzük, hogy a kisznevedett régi iskolának van 107 frt alapja.

Ezzel végeztem Csicsó-Keresztúrral is.
(Folyt. köv.)

T Á R C A

Megnyugvás.

*Mély, néma csend — a szellő sem zokog —,
Mindenki távol — csak magam vagyok.
Mi kin az élet, minő gyötrellem!
Mi jól esnék pihenni csendesen!*

3.) Torma Mihály és Miklós leveleik 1802. szept. 13-ról.

4.) Közjegyzői okirat 1886. április 28.

5.) Kádár József „Szolnok-Doboka megye nevelés és okt. ügyének története“ 137—138 l.

*Pihenni némán, érzékellenül,
Mint márvány, mely nem érez, nem örül,
Am fel sem jaidul fájdalomak jaiján —
Csak nyugszik, nyugszik örök éjszakán . .
Ily éjszakát, ilyet adj én nekem
Kegyelmes Isten, édes Istenem!*

*De nem! Ne sújtsa szent harag
Ez Istenkáromlásomat!*

*Küzdelmet adj! Küzdelmet Istenem!
S vigasztalásom: **öntudat legyen,**
Magasztos, fennkölt, tiszta öntudat:
Hogy bennem érzem szent hatalmadat —,
Hogyszenthatalmad munkál általam —,
Hogy Néked szolgál mindenik szavam —,
Hogy Véled, Érted élve, küzdve át
Ez élet ezer bűjút és baját. —
Hogy üzve-hajtván Érted szüntelen:
Jutalmamat **Tebenned** meglelem!*

C—s.

Hahn-Hahn Ida grófnő.*)

(Vége.)

Ezen korbeli regényei is kiválóak. Ő ugyan az író nő nevét legkevésbé sem vindikálja magának. „Nem akarok — így szól ő maga — író nő lenni. En úgy írom műveimet, mint a hogy más emberek sétálni mennek, hogy friss levegőt szívjanak. Semminemű értéket nem tulajdonítok írataimnak. Ha más valami állott volna rendelkezésemre, mivel lényem frissességét betöltsem, nem nyultam volna a tollhoz!“

Ime, frisség van az író nő lelkében; frisség, a melyet ő maga hangoztat. S ezen frisség minden szívében érzik mindaddig, míg — mint szí. Agoston mondja — a legfőbb jó, a legfőbb keletesebb szépség, az Úr Isten azt be nem tölti.

A grófnő szíve tehát még mindig üres. Szelleme állandóan telik a tapasztalás szerelte dús kínesekekkel, de szíve üres és szomjazik az égi harmat után, mely szívének kagylójában drágagyönggyé alakuljon át. Szomjazza a hitet. Az összes vallási rendszereket utazásaiban megismeri; Brahmanak inkarnációit, Zoroaszter fényhonát, Isis és Oziris mítoszát, az ő-szövetség esodait s Jézus hegyi beszédének nyole boldogságát. De ezen vallások közül egy sem fér szívéhez. „Az én vallásom — írja 1844-ben — az egy én vallása: az én hitem az én hitem és teljesen egy és ugyanaz, hogy mi kinek-kinek a hite, ha az az ő hite. A hit üdvözít — mondá Krisztus Urunk —: de nem tevé hozzá, hogy ez vagy az a hit.“

Magától értődik, hogy ily subjektív föltogás mellett, a kath. Egyház reá nézve nem létezik. Szentegyházunktól még távol áll. Sötírataiban az egyház ellen ki is kel s midőn keleti utazásaiban Efezus, Nicéa és Khálcedon városokat érinti, hol egyházunknak legnagyobb zsinatai tartattak, ezen jajszavakra fakad: „Hallatlan, hogy a teológia mily sokat ártott az egyházunknak.“

Az isteni kegyelem azonban lassan, lassan szívéhez férközik. A grófnő szíve üres és nyugtalan, vajjon ki is mi

fojja azt eltelíteni és megnyugtati!? A földdel és annak örömeivel már leszámolt, ott a tövis sebzett szívében; vallásának sivár volta meg új és új vallási rendszerek megismerésére és tanulmányozására készteti. Sem földi, sem ég, vigasztalás . . . o ez nem élet, ez valóságos pokoli kárhozat . .

A grófnő kezd komolyabban eszmélni. Szíve, lelke szelleme már lassanként konvertál . . . Az igazságnak már nyomán van . . . 1844-ben ezeket írja: „Nagy előzeretettel viseltem a katholicizmus iránt, mivel az így szól: Ime itt a tanításom, a mint azt 18 évszázad óta a legbölcsebb és legszentebb férfiak értelmezték, hirdették és terjesztették s a mint az az idők végezetéig fenn fog állani. Ebben az öntudatban tekintély nyilatkozik másokra nézve, életerő önmagára nézve . . . A többi vallási tanok a katholicizmus iránti ellenszenvből fakadtak; de magának a katholicizmusnak az eredete az ő si e g y s é g. Az ő tekintélye magotikus, vonzó és megnyugtató hatással bír, ugyannyira, hogy én azt a nyilatkozatot: az egyház valóságos édes anya — a katholicizmusnál igazoltam tartom.“

Az isteni kegyelem sugára tehát már szívéhez férközött. De még nem enged a grófnő, ő még — a mint azt ma mondának — pozitívista. „Ream nézve — írja Stolberg grófné barátjához — szerencsétlenség, hogy nem születtem a kath. vallásban és ha nem volna oly erős hitem, t. i. a z é n h i t e m, hogy Isten gyermeke vagyok, kinek a templomok igen szők, már régóta katholicussá lettem volna. De hát az egy éni vallással díesekedő emberek nem térnek át . . . Es mégis vannak pillanatok, midőn az emberiséggel való benső összeköttetést külső jellel is ki akarnók fejezni s akkor mindig a katholicizmus szelleméhez fordulok.“

A katholicizmus iránt való vonzalmának egyik legfőbb faktora a szentség vála, a mely vallásunknak tanaiban, életében, legkivált pedig szerzetesi életében oly gyönyörűen nyilvánul. A kolostori élet megragadja lelkét, meghatja szívet. „Boldog, a ki itt járhat, de szászorta boldogabb az, a ki itt maradhat“ írja 1844-ben a Carmel-hegyi kolostor látásakor. Újból meg újból előhazakodik a szí. Ferenc-rendi szerzetesekkel, kikkel utjában találkozok. Elesen kritizálja ugyan egy éni sajátosságait és gyengeségeiket, de mely tisztelettel magasztolja szerzetesi életüket, a zárandókat, betegek és szegények iránt való odaadásukat és szereteteket. Valósággal lelkesül a papok és miszionáriusok tiszta életének megfigyelésekor. „A prófétáknak nem volt családjuk — mondja keleti leveleiben — s az apostoloknak sem és én azt hiszem, ha családjuk lett volna, aligha váltak volna igazi prófétákká és apostolokká. Egy ily magasztos hivatáshoz az egész külső embernek valóságos levétközése szükséges.“

Mindezen nyilatkozatok annál figyelemreméltóbbak, minél inkább kell hangsúlyoznunk, hogy oly időben íródtak, midőn a grófnő még talán nem is gondolt arra, hogy a kath. vallás kebelébe visszatérjen. Hiszen láttuk, hogy állandóan azt hangoztatja, hogy neki van saját, subjektív vallása, a melylyel szakítani nem kíván.

Hét bosszu évnek kellett eltelni tanulással, tapasztalással, míg a grófnő határozott. Ezen nem lehet csodálkoznunk, hiszen az emberi lélek oly bajosan bontakozik ki azon ezer meg ezer szál közül, melyek az embert születésénél, társadalmi helyzeténél, szokásánál és szenvedélyeinél fogva mintegy lenyűgöve tartják.

*) L. lapunk f. é. 3 sz.

Midőn 1848-ban a forradalmi áramlat szelleme egész Európán végig süvöltött, Hahn-Hahn Ida grófnő elhatározta, hogy Dreizában állandóan letelepszik. Egy szép házat bérelt ki magának, a melyet csinosan berendezett s a melyben rendes társas estélyek is otthonosak voltak. Idejét tanulásra és irodalmi munkálkodásra fordította. Átolvasta Izaiás és Jeremiás prófétákat, szt. Agoston néhány munkáját a tridenti szt. zsinat történetét és határozatait, — meg aztán közbe-közbe Luthernek az iratait. Ezen tanulmányok áldásos betelgyással vannak lelkére, Isten kegyelme is segít a lutheránus grófnőn, a ki eddig a szt. misét babonának tartá, most mindennap részt vesz — még pedig igaz buzgósággal — az új szövetség áldozatán. Az elzárt kagyló lassanként nyílik s az égi harmat közeledik szomjas szívéhez. Érezte, hogy szüksége van Isten kegyelmére és állandóan imádkozott. Ezen lelki állapotában a szentírásnak két szép nyilatkozata gyakorolt rá mély hatást. Az első Jeremiás ezen mondanása: „Én örök szeretettel szeretlek téged; azért vontalak magamhoz, könyörülvén“ — a másik Izaiás próféta szózata: „Kelj föl, világosulj meg Jeruzsálem, mert eljött a te világosságod és az Ur diességé feletted föltámadott!“

Az 1850. év március hó 26-ik napján letette a nemes grófnő a kath. hitvallást. Lelke most már megtelt, megnyugodott. S a rá következő évben két nagy munkája hagyta el a sajtót: „Von Babilon nach Jerusalem“ és „Aus Jerusalem“ címmel. Mindkettő hatalmas mű, őszinte közfeszítője a grófnőnek, fenséges apológiája a kathol. egyháznak.

Magától értődik, hogy az irodalmilag is nevezetes grófnő konverzióját különféle képen fogták fel és tárgyalták. Egyes zsidó lapok — már akkor is voltak! — irodalmi balottá nyilvánították, — lutheránus lapok meg otromba szellemeskedéssel egy „modern Magdolnát“ üdvözöltek a konvertált grófnőben.

A grófnő nem polemizált. Megtalálta rég óhajtott békéjét s a belső békesség annyira elárasztá egész lényét, hogy szívből megbocsájított mindenkinek, még azoknak is, kik nem átalították az alattomos rágalom és aljasság nyilaival amugyis sebzett szíve felé lövöldözni . . .

Hahn-Hahn Ida grófnő ezután életét irodalmi munkásság mellett a keresztény jótékonyosság gyakorlása jellemzi. Oly sokat járt-kelt a szegények és betegek érdekében, annyit irt s ezt legtöbbször éjjel kellett végeznie, hogy egyik szeme világát teljesen elveszíté. Rokonainak ekkor is így ír: „Arról biztosíthatlak, hogy a világot egy szemmel épen oly szépenke találom, mint kettővel.“ A jó Pásztorról nevezett nővéreknek mainezi kolostorában vonta meg magát. Istennek, lelke üdvének, felebarátjainak s az irodalomnak szentelte összes idejét. Irodalmi munkássága valósággal bámulatra ragad s a német irodalomtörténetben is csaknem páratlanul áll.

Nagy fájdalmat okozott neki, hogy a 70-es évek vége felé már nem bírt járni. Fáradtsággal sántikált a szomszédos Szt. István templomban. Az 1879 év december havában a szívbetegség tünetei mutatkoztak rajta s ez okozta halálát.

1880 január 12-e volt. A grófnő érezte halálának közeldét. A nővérek és előkelő ur asszonyok, kik megtiszteltetésnek tartották, hogy az Európa-szerzte ünnevelt grófnőt végső napjaiban ápolhatták, fényes biznyságot tesznek arról a ker. türelemről és önmegadásról, melylyel a halál elé-

be nézett. Midőn a főnöknő azt kérdezé, hogy mit válaszoljon a braganzai hercegnőnek, a ki élénk részvétellel kíséri a grófnő betegségét s állapota felől tudakozódik, a grófnő elhaló hangon így szólt: „Hát írja meg neki, hogy testem tele van szenvedéssel, de lelkem túlrad az örömtől.“

Nemsokára visszaadá megtisztult lelkét Teremtőjének.

S még csak néhány szóm van. Kevés ember futott meg ugy életében, mint irataiban oly nagy és magasztos pályát, mint ez a rendkívüli asszony. Példája magasztos és vonzó; a lélek igazságért való küzdelmeinek legfenségesebb apoteozisa. A mainzi temetőben domboruló sírjának fejtáján joggal állhatnak ezen igék: „In omnibus requiem quaevisi et in haereditate Domini morabor: — Mindezekben nyugodalmat keresvem, és az Ur öökiségében lett maradásom.“ —

Zlamál Agost.*)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A ft. papság figyelmébe.** A kik intenciákat óhajtanak, nálam van (a 30); legyenek szivesek egy levelező lapon tudatni, mennyit fogadhatnak el. Óhajtanék tiszta képet nyerni az egyházmegyénk területén működő oltáregyesületekről; ennél fogva alázattal kérem a föltízi. Igazgató urakat, legyenek szivesek minél előbb velem a következőket tudatni: Hácy tag van? Mikor tartják a havi közös isteni tisztelést, s mi módon? Milyen a szervezete? Adományaitak hová fordítják? Virágyik-e vagy esetleg hanyatlásnak indult-e az egyesület? Sziveskedjenek a központtal való (Gyulafehérvár) egyesülést már most megbeszélni, mivel a tagok gazdag bucsukban csak egyesülés által részesülhetnek. Viribus unitis mindenben áll, de kívált az egyesületi életben. Soóthy Gyula, oltáregyesületi egyházmegyei igazgató.

— **Az egyház hierarchiája 1901. elején.** A kath. egyház kormánya jelenleg a következő tagokból áll: a 92 éves pápa 23 év óta ül szent Péter székében. Jelenleg 55 bibornok él, a patriarkák száma 11, latin rítuson van 725 érsek és püspök, egyesült keleti rítuson van 49 érsek és püspök, címzetes felszentelt érsek és püspök 367, szék nélkül 7 érsek és püspök, 10 praeatus nullius, 3 apostoli delegatus, 61 ap. vicarius, 24 apostoli praefectura.

— **A naptár reformja Romániában.** Hosszu vajudás után Románia végleg behozza a Gergely-fele naptárt. A kormány törvényjavaslatot terjesztett a kamara elé, amely az első szakaszban kimondja, hogy 1901. július 19. tulajdonképpen augusztus 1-nek tekintendő és hogy ezentul minden hivatalos és magánügyben az új naptárszámítás mérvadó. A nemzeti és vallási ünnepek megtartják mostani határnapukat melyek azonban az új naptár szerint számítottok.

I R O D A L O M.

* **Az erdélyi százság multja** vagyoni önkormányzatára vonatkozólag. Irta: Kiss Bálint. Az erd. róm. kath. irodalmi társulat tulajdona. Ára 3 korona. Még mindig kapható irodalmi társulatunknál

*) Felolvasta Kolozsvárt az 1900 évi december hó 30-án tartott Szt. Antal-felolvasási estélyen.

Kiss Bálintnak ezen kitünő műve. Tudományos folyóiratok (Századok, Erdélyi Múzeum stb.) s a napi sajtó is a legnagyobb dicsérettel halmozták el e nagy szorgalommal és éles judíciummal megírt könyvet. Történettudósok, jogászok s minden tudományt kedvelő művelt ember nagy haszonnal olvashatja szász honfitársaink igazi tárgyilagosággal megírt történetét. Lapunk a múlt év nyarán kimerítő ismertetést adott felőle. Most újra felhívjuk rá a figyelmet.

* **Uj könyvészeti munka.** A magyar könyvkereskedők egyesülete még a múlt év tavaszán elhatározta hogy kiadja a kiadásában korábban megjelent 1860—1875. és 1876—1885. „Magyar könyvészet” folytatásaként az 1886—1900. években megjelent magyar könyvek kimutatását és a munka szerkesztésével Petrik Gézát bízta meg, a könyvek régebbi könyvészeti művei már évek óta közközben forogtak. Petrik most felkéri az összes magyar írókat, különösen pedig azokat, akik munkáikat saját költségükön adták ki, hogy szíveskedjenek vele (Budapest, II., Zárda utca 59.) az 1885—1900. években megjelent műveiknek pontos címét — jelezve a terjedelmet (oldalszám) évszámot, megjelenési helyet és nyomdát, valamint a könyv bolti árát — az ügy fontossága érdekében mentül előbb közölni, hogy így az esetleges hiányokat még pótolhassa. A munka még ez év folyamán sajtó alá kerül.

* **Nagy Antal** győri székese gyh. kanonoktól megjelentek és nála (Győr, Káptalan-domb) kaphatók a következő munkák: 1. „Katholikus Hitoktatók Kézikönyve.” Könyven felfogható elméleti kátémagyarázat gyakorlati háttérrel. Iskolai s templomi használatra. A legjelesebb szakmunkák nyomán kidolgozta: Nagy Antal, győri székese gyházi kanonok, a Szent-István-Társulat irod. s tud. osztályának tagja. I. kötet: Az ember rendeltetéséről és végcéljáról. — A hitről. Nagyotcadrétű I—V. és 573. oldal. Ára: fűzve 3 frt 70 kr. Bérmentes keresztkötés alatt küldve 15 kr., illetve 20 krral több. A „Religio Valás” tudós szerkesztője, lapja 1896. november 4-iki számában, ez I. kötetről ezeket írja: „Nagy szakértelemmel, kiváló gyakorlati érzéssel, egyszerű s világos előadással, s a bizonyítás, magyarázás, fevilágosítás oly eleven ségével és bőséggel magyarázza tárgyát a szerző, hogy a legkényesebb igényű theologust is meglepi a könyv gazdag és tanulságossága mellett tapasztalható igen élvezetes tartalma. Nem habozunk kimondani, hogy Nagy Antal e kézikönyvét századok át emlegetni s használni fogják. Katholikus irodalmunk legbecsesebb termékei közé tartozik, az kétséget nem szenved. Az utókor igazat fog e bíráltnak adni.” 2. „Katholikus Hitoktatók Kézikönyve”. II. kötet: A párosolatokról. Nagy nyolcadrétű 684 oldal. Ára fűzve 3 frt, köve 3 frt 70 kr. Bérmentes keresztkötés alatt küldve 20 kr., illetve 25 krral több. E II. kötetéről a „Katholikus Tanügy” 1897. 7-ik száma így nyilatkozik: „E mű teljesen megtelel címének, a mennyiben tartalma nemcsak a katekizmusi kérdéseket kellő világításba helyezi, hanem egyttal a példákban és gyakorlati alkalmazásokban is oly gazdag tárházat nyújtja, hogy a hitantókat egyáltalán nem nélkülözhetik, és az egyházi szónokok a legnagyobb haszonnal forgathatják. Tiszta lelkiismerettel a legmelegebben ajánljuk a ft. papságnak és tanító uraknak.” 3. „Katholikus Hitoktatók Kézikönyve.” III. kötet: A malasztesszőkről. Nagy nyolcadrétű 684 l. Ára: fűzve 3 frt, köve 3 frt 70 kr. Bérmentes keresztkötés alatt küldve 20, illetve 25 krral több. E befejező kötetéről a „Közmuvelődés” 1900. 5. sz. így nyilatkozik: „Alaposan, nagy gondal, kiváló gyakorlati érzéssel és világos előadással van összeállítva e kötet is, nemcsak a hitoktatók, hanem a lelkeskedő papságnak is megbecsülhetlen kataluz szolgál a hitoktatásnál.” 4. „Hitelemzés Példákban.” A budapesti tudományegyetem hittani kara által 400 forint jutalomdíjjal kitüntetett

mű. Közkedveltségű bőséges idézet- és példatár. Gyakorlati segédkönyvül predikációk- és hitoktatásokhoz. Masodik kiadás. I—III. kötet (6 részben). Leszállított ára: 9 frt; vagy kötetenkint: 3 frt; vagy részenként 1 frt 50 kr. „Ez a mű egyházi irodalmunkban ritka sikert aratott. Nemcsak a sajtó fogadta osztatlan és aradozó elismeréssel, hanem a közönség is annyira felkarolta, hogy még teljes megjelenése előtt második kiadásra lett szükség” stb. (Irodalmi Szemle 1888. II. sz.) 5. „Lelki Mindennapi Kenyér.” Imádságos, lelki olvasmányos és énekes könyv. Három képpel. Leszállított ára: fűzve 1 frt, köve 1 frt 80 krról 3 frtig, a kötés minősége szerint. A lelki olvasmányokban előforduló temérdek rövid erkölcsi példa és idézet igen alkalmasan felhasználható a szentbeszédekben, hitoktatásokban és gyóntatási intelmekben 6. „Égi ösvény a szentek nyomdokain.” Példákban oktató imádságos és énekes könyv. I. színes és 5 feketenyomású képpel. Ára: fűzve 1 frt 50 kr., vászonkötésben 2 frt, bőrkötésben 2 frt 50 kr., chagrin-kötésben 3 frt. Bérmentes, ünnepi s névnap ajándécul igen ajánlatos. „Kevés imádságos könyvet ismernek, mely ily gazdag tartalmu volna. Író és kiadó (t. i. Szent-István-Társulat) nagy becsűre méltó munkát végeznek.” (Religio 1895. okt. 9. sz.) Predikációk és keresztény tanításokhoz igen becses anyaggal szolgáló segédkönyv is ez. 7. „Szivbangok”. Köszöntőkönyvi versekben és levelekben. Képpel. Leszállított ára: fűzve 60 kr., csinos vászonkötésben 1 frt. Iskolai ajándécul igen ajánlatos. 8. „Borromaeus.” Egyházzsónoklati s hitoktatási gyakorlati havi folyóirat, X. évf., melyben előkészítő oktatások bérmentes is vannak tüzeten kidolgozva. 1—12 füzet. Csak kevés példány van már. Ára 4 frt. 9. „Borromaeus”. XI. évfolyam, mely a házasság szentségéről is tartalmaz az új viszonyokra is kiterjeszkedő keresztény tanításokat. 1—12 füzet. Csak kevés példány van már. Ára: 4 frt. 10. „Borromaeus”. XII. évfolyam, mely a szentgyónásról a nagybőjt vasárnapjaira is tartalmaz népies keresztény tanításokat. 1—12 füzet. Ára 4 frt. 11. „Borromaeus”. XIII. évfolyam, mely 30 alkalmi szentbeszédet és a szentmiseáldozat szertarsáiról szóló liturgiái oktatásokat is tartalmaz. 1—12 füzet. Ára 4 frt. 12. „Borromaeus”. XIV. évfolyam, mely nagyszámu aktuális alkalmi beszédet és a szentaldozásról szóló keresztény tanításokat is tartalmaz. 1—12 füzet. Ára: 4 frt. A „Borromaeus”-ról az „Alkotmány” 1899. szept. 29-iki számának irodalmi rovatában, ezeket írja: „Ezen igazán magas színvonalon álló folyóiratban minden pap megtalálja segítő kataluzát a predikálás művészetéhez. Közül pompásan kidolgozott vasárnapi és alkalmi szentbeszédet. Minden kerekded, nyelvezetök csinos s amellet, hogy az észhez szólnak, egyttal ájatos erzelmekekre hangolják az olvasót, a hallgatót.”

P á l y á z a t

— *Udvarhely-Szent-Tamási* róm. kath. kántortanítói állásra t. év márcus 17-ig bezárólag pályázat nyitattik. Jövedelme: 760 kor., tandíjból 32 kor., stóia mintegy 70 kor., szentmise alából 22 kor., 40 terf fa, 1 és 1/2 hóld szántó és kasszáló, három szoba, kamra és pinczéből álló lakás, s gazdasági épületek. Kötelezése: A mindennapi és ismétő tankelesek tanítása, a kántori teendők végzése, harangozás és sekrestyesség, betegekhez való járás, faiskola kezelése.

Kelt Udvarhely-Szent-Tamás, 1901. január 30-án.

Iskolaszék.

Pénztári üzenetek.

L. K. Szamosújvár. Fedezve van 1900. II. feléig.
P. Gy. Bálványos-Váralya. Most már 1901. is tisztázva van.
P. T. Kőszvényes. A küldött 10 koronából 2 kor. 1901-re s ö.
P. A. Offenbánya. A küldött 4 korona 1900. második felére szol.
H. M. Korond. Gondosan átnezük az 1895-ik évfolyam szeptemberi számaát, de a kérdéses pályázat nincs ott.
B. M. Felső-Tömös. Ne aggódjék, minden rendben van.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Agost.**

Szerkesztőtársak: **Eröss József, Péter János dr., Szilveszter Ferenc dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.